

בס"ד. שיחת ש"פ וישב, מבה"ח טבת, ערב חנוכה, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. דובר בשיחת י"ט כסלו אודות מ"ש בסיום הש"ס, "אל תקרי הליכות אלא הלכות", שההכרח לזה הוא ממש"נ בכתוב תיבת עולם ב"פ, "שחו גבעות עולם הליכות עולם לו"², שמזה מוכרח ש"עולם" הב' הוא ענין אחר מ"עולם" הא' ומזה מוכרח ג"כ שהכוונה בתיבת "הליכות" (הסמוכה ל"עולם" הב') היא "הלכות", כמשנ"ת שם,

ועד"ז בנוגע לסיום הש"ס במשניות, ששם הובא הכתובי' "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", שכופל ב"פ תיבת "הוי" ו"פ תיבת "עמו" (דלכאורה הול"ל "ה' עוז לעמו יתן ויברכם בשלום"), ומזה ראי' שישנו ענין נוסף ב"עמו", וענין נוסף בשם הוי' (כמשנ"ת שם, וכדלקמן ס"ג),

ועד"ז בנוגע להתחלת הש"ס, "מאימתי קורין את שמע", שבפסוק הראשון דק"ש נאמר "הוי' אלקינו הוי' אחד", שכופל ב"פ תיבת "הוי'" (דלכאורה הול"ל "הוי' אלקינו אחד"), ומזה ראי' שישנו ענין נוסף בשם הוי' (כמשנ"ת שם, וכדלקמן ס"ד).

ובהמשך לזה, מצינו עד"ז גם בהתחלת פרשתנו — "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", שכופל ב"פ תיבת "ארץ" (ולא נאמר "בארץ מגורי אביו בכנען"), ומזה ראי' שב' תיבות אלו הם שני ענינים ב"ארץ".

וזהו שמדייק רבנו הזקן בתו"א ריש פרשתנו: "להבין .. כפל לשון בארץ מגורי אביו בארץ כנען", ומביא על זה את הכתובי' "אתהלך לפני הוי' בארצות החיים", ארצות לשון רבים, "שיש שני ארצות כו'" (וכדלקמן).

ב. ואחד הביאורים בזה — ע"פ המבואר על פסוק זה בספר אור תורה להרב המגיד⁷, וז"ל⁸:

(1) סל"א ואילך (לעיל ע' 288 ואילך).	(6) תוכן סעיף זה בקיצור — נדפס
(2) חבוק ג, ו.	בלקו"ש ח"ג ע' 812 הערה 9. במהדורא זו
(3) תהלים כט, יא.	נדפסו הדברים מהנחה בלתי מוגה.
(4) ואתחנן ו, ד.	(7) שיש בו כו"כ רשימות מרבינו הזקן,
(5) תהלים קטז, ט.	וכפי שמצינו הש"צ מביא ענין מדברי

"רמז הפ' וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען אלה תולדות וגו' .. אין וישב אלא לשון עכבה, ר"ל כל ימי עיכובו בעוה"ז הוא בדביקות הש"י, ואף שהוא בארציות וחומריות עוה"ז, עכ"ז הוא במגורי אביו, ר"ל ביראתו¹⁰ אביו שבשמים, ואפילו הוא בין הרשעים אינו לומד ממעשיהם, וזהו בארץ כנען, כמ"ש¹¹ כנען בידו מאזני מרמה, ואעפ"כ מחזיק בתומו, וכוונתו רק להרבות תולדות שהוא מצות ומעשים טובים, והם עיקר תולדותיו של הצדיק¹². וזהו אלה תולדות יעקב יוסף, כלומר להוסיף¹³ בכל יום שעשוע ותענוג ונחת רוח ליוצרו כו"¹⁴.

ונמצא שישנם שני ענינים ב"ארץ": "ארץ מגורי אביו" — לשון ארציות סתם, שגם היא ירידה לנשמה, ובמילא מביאה לידי עלי; ומ"מ אין ירידה זו מגעת לגודל הירידה שבבחי' "ארץ" הב' — "ארץ כנען", בחי' מרמה דלעו"ז, שהיא ירידה גדולה הרבה יותר מהירידה בבחי' ארציות סתם, ובמילא גם העלי' הבאה על ידה היא נעלית יותר.

וזוהי מעלת בעלי-תשובה על צדיקים: כללות ענין ירידת הנשמה למטה, ישנו גם בצדיקים; אלא שבצדיקים הירידה היא "בארציות וחומריות עוה"ז" סתם, משא"כ בבעלי-תשובה הירידה היא גם בענינים דלעו"ז, בחי' מרמה דכנען, ולכן גם העלי' היא אצלם ביתר שאת, כמארז"ל¹⁵ "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו".

ולהעיר, שבתו"א נתבארו ב' הענינים ד"ארץ" ע"פ מ"ש "אתהלך לפני הוי' בארצות החיים", ארצות לשון רבים, שבכללות הם גן-עדן העליון וגן-עדן התחתון, או כפי שמסיים בסוף המאמר¹⁶, שב' "ארצות" אלו הם יחו"ע ויחו"ת, לימוד התורה וקיום המצוות. והיינו, שארץ הב' קאי על מצוות, שנתלבשו בדברים גשמיים. אלא שבאו"ת להמגיד מפרש ירידה זו למטה עוד יותר — בחי' מרמה דלעו"ז, שהו"ע עבודת התשובה.

12 ראה פרש"י ר"פ נח.

13 "יוסף" — מלשון הוספה.

14 ועד"ז מבואר בתו"א ר"פ מקץ (לא),

ב): "שלא יהי' בשביל עצמו, כ"א לעשות נח"ר לפניו ית' .. וזהו בחי' יוסף, פי' יוסף תענוג ונח"ר לפניו ית'".

15 ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. וראה סה"מ תש"ט ע' 183 הערה

1. לקו"ש ח"ד ע' 361 ואילך.

16 שם כז, סע"ב ואילך.

אדמו"ר הזקן, והוא באור תורה (ראה גם שיחת ש"פ וישב תשכ"ד ס"ד (תו"מ חל"ח ע' 304 ואילך). וש"נ).

8 ריש פרשתנו. וראה גם שיחת ש"פ וישב תשי"ז ס"ה ואילך (תו"מ ח"ח ע' 235 ואילך). וש"נ.

9 ראה מגילה כא, סע"א. פרש"י בלק כב, ת. עקב ט, ט.

10 "מגוריי" — מלשון "לא תגורו" (דברים א, יז).

11 הושע יב, ח.

וזהו גם דיוק לשון רז"ל¹⁷ "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" — לא תורה, אלא "תשובה ומעשים טובים" דוקא, שזהו בחי' "ארץ" הב' (כנ"ל). וב"תשובה ומעשים טובים" גופא — עיקר המעלה היא בתשובה דוקא, כנ"ל במעלת בעלי-תשובה על צדיקים גמורים.

אלא, כיון שיש גם מעלה בצדיקים, לכן, "משיח אתא לאתבא צדיקיא בתובתא"¹⁸, דהיינו שחידושו של משיח הוא שיביא גם את הצדיקים למעלת התשובה, וממילא יהיו ב' המעלות. אבל עיקר חידושו של משיח הוא — לא לפעול את הענין דצדיק, אלא לפעול את ענין התשובה דוקא, שגם אצל צדיקים יהי' ענין התשובה, כי עיקר המעלה היא בתשובה דוקא, כנ"ל.

ומובן, שהתשובה דצדיקים היא בחינה נעלית יותר בתשובה — לא תשובה על חטא ועוון, אלא כמבואר בלקו"ת¹⁹ ש"עיקר התשובה הוא כמ"ש²⁰ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", וזו היא תשובה שלימה, שעלי' אמרו "מקום שבעלי תשובה עומדין כו" (כדאיתא באגה"ת²¹).

ג. והנה, תוכן ב' עניני "ארץ" הנ"ל (עבודת הצדיקים ועבודת הבעלי-תשובה), הוא גם תוכן ב' הענינים שבפסוק "הוי' עוז לעמו יתן הוי' יברך את עמו בשלום" (שהובא בסיום הש"ס במשניות):

ב"פ "עמו" הם ב' מדריגות בעם ישראל — צדיקים ובעלי-תשובה.

וכנגדם הם ב"פ הוי' — ב' מדריגות בשם הוי', כמארז"ל²² "הוי' הוי', אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה".

ובפרטיות: "הוי' עוז לעמו יתן" — קאי על מתן-תורה, כמארז"ל²³ "אין עוז אלא תורה", שאז הי' גילוי אלקות והיו כל ישראל במדריגת צדיקים; ו"הוי' יברך את עמו בשלום" — קאי על הזמן שלאחר מ"ת, שבו צריכים לצאת אל העולם ולעשותו כלי לאלקות, בדוגמת ענין השלום, שפירושו הוא שישנה התחלקות, ועד להפכים ומנגדים, ואעפ"כ פועלים בהם התכללות ושלום.

21 ספ"ח.

22 ר"ה יז, ב. הובא בפרש"י עה"פ תשא לד, ו.

23 מכילתא יתרו יט, טז. שהש"ר פ"א,

ג. ועוד.

17 אבות פ"ד מי"ז.

18 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, ב. ובכ"מ.

19 ר"פ האזינו.

20 קהלת יב, ז.

ד. וכיון שכל הענינים נמשכים ע"י התפלה, כמ"ש²⁴ "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", דהיינו, שהן העליות ("עולים") והן ההמשכות ("יורדים") הם ע"י סולם התפלה — לכן יש גם בתפלה ב' הענינים ד"הוי" עוז לעמו יתן" ו"הוי" יברך את עמו בשלוש":

עיקר ענין התפלה הוא קריאת שמע, ועיקר הק"ש הוא פסוק ראשון (שהוא "קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא .. בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים"²⁵), ובפסוק ראשון דק"ש אומרים ב"פ שם הוי' ("הוי' אלקינו" ו"הוי' אחד"), שגם הם כנגד ב' ענינים הנ"ל:

"הוי' אלקינו" — הו"ע הצדיקים, שהרי "אלקינו" קאי על נשמות ישראל, והנשמה מצ"ע (היינו בחי' "טהורה היא"²⁶ שבנשמה, כדלקמן) אינה שייכת לחטא כלל; ו"הוי' אחד" — הו"ע התשובה, כפירוש הסמ"ק²⁷ שאות ח' שבתוכה "אחד" מורה על ז' רגיעים והארץ, ואות ד' מורה על ד' רוחות העולם, שמצד העולם שייך ענין של היפך ומנגד כו', כמ"ש²⁸ "נעשה אדם גוי", ואמרו רז"ל²⁹ "כתוב והרוצה לטעות כו'", ומ"מ מייחדים את הח' והד' עם האל"ף — אלופו של עולם, שזהו ענין התשובה.

ושני הענינים — הן "הוי' אלקינו" (שמצד הנשמה), והן "הוי' אחד" (שמצד העולם) — הם בעבודת הנשמה, אלא, ש"הוי' אחד" מורה על העבודה בבחי' נר"נ המלוכשים בגוף — "אתה בראתה כו"²⁶, שבבחי' זו שייך ענין החטא; ואילו "הוי' אלקינו" מורה על העבודה בבחי' הנשמה כמו שהיא למעלה, קודם שבאה בהתלבשות — "טהורה היא", שבבחינה זו לא שייך ענין החטא, כידוע³⁰ שבשעת החטא עצם הנשמה (דהיינו בחי' "טהורה היא") היא בהסתלקות.

ובכדי לחבר ולהמשיך מבחי' "הוי' אלקינו" עד לבחי' "הוי' אחד" — הנה על זה נאמר³¹ "ויקרא הוי' הוי'", דהיינו שהמשכה זו היא מבחי' שלמעלה מב' הענינים שבשם הוי', בחי' "אנכי מי שאנכי", "דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ"³², ולכן בכחו לחבר את שני השמות.

28) בראשית א, כו.

29) ב"ר פ"ח, ח.

30) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, א).

31) תשא שם.

32) ראה זחי"ג יא, א. רנו, ב. לקר"ת

פינחס פ, ב. ובכ"מ.

24) ויצא כח, יב.

25) ברכות יג, ב.

26) נוסח ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס,

ב).

27) הובא בכ"י או"ח סי' סא (ד"ה וכתב

סמ"ק).

ועד"ז יש גם בנשמה דוגמת בחי' "אנכי מי שאנכי" — עצם הנשמה שלמעלה גם מבחי' "טהורה היא" (שהו"ע הנשמה כמו שהיא למעלה), שהיא המחברת את הנשמה שלמעלה עם הנשמה שבגוף.

וכיון שכל הענינים נעשים ע"י התורה — ישנם כל הענינים האמורים גם בפסוק הראשון דמ"ת, "אנכי הוי' אלקיך גו'"³³:

"הוי'" — "הי' הוה ויהי' כאחד"³⁴, אלקות שלמעלה מהעולם — בדוגמת "הוי' אלקינו" שבק"ש; "אלקיך" — "כחך וחיותך"³⁵, החיות האלקי שבהתלבשות בעולם, וכמרומוז בשם "אלקים" לשון רבים³⁶ — בדוגמת "הוי' אחד" שבק"ש; ומקדים לזה "אנכי" — "אנכי מי שאנכי", "דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ", שהוא המחבר והממשיך מבחי' "הוי'" לבחי' "אלקיך".

*

ה. נתבאר בשיחת י"ט כסלו³⁷ בענין מצות קריאת-שמע, שאע"פ שמצות היחוד שבמחשבה ("ליחדו"), "לאו כל מוחא סביל דא", מ"מ, קריאת-שמע שבדיבור, מחוייב בה אפילו עם-הארץ, כמארז"ל במנחות³⁸, ויתרה מזו, שענין הדיבור דק"ש מגיע למעלה יותר מענין המחשבה דק"ש (יחוד שבהבנה והשגה), כיון ש"המעשה הוא העיקר"³⁹. וזהו הטעם שהענין דק"ש שבהתחלת הש"ס — מצד "ראשית"⁴⁰ חכמה יראת ה'"⁴¹ — היא "מאימתי קורין את שמע", ק"ש בדיבור דוקא, מצד מעלת המעשה (כמשנ"ת שם).

וענין זה ישנו גם במדריגה תחתונה יותר — אמירת "מודה אני" בתחלת היום:

אמירת "מודה אני" היא בהתחלת היום, אפילו קודם נטילת ידיים⁴². והיינו, שתובעים — ואפשר לתבוע זאת — מכאור"א מישראל, אפילו מי שעומד עדיין "קודם נטילת ידיים" — הן בנוגע למעמדו ומצבו ביום

(39) אבות פ"א מ"ז.

(40) תהלים קיא, י"ד.

(41) פסקי ריא"ז בברכות בתחלתו (הועתק

גם בהקדמת פיהמ"ש להרמב"ם). וראה גם מאירי בפתיחתו (קרוב לסופה) ובריש מס' ברכות.

(42) ראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ב)

ס"א ס"א. שם (מהדו"ק) ס"ה.

(33) יתרו כ, ב.

(34) זח"ג שם. פרדס ש"א פ"ט. תניא

שעהייה"א פ"ז (פכ, א).

(35) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"ה.

לקו"ת בלק עג, ג. פינחס שם, א. ובכ"מ.

(36) ראה גם פרש"י וירא כ, יג. וישלח

ז.

(37) סלי"ח (לעיל ע' 297 ואילך).

(38) צט, ב.

פרטי זה, הן בנוגע למקומו בכללות הקומה של בני", היינו שמדריגתו בכלל, במשך כל ימי חייו, היא בחי' עקב, והן בנוגע לכללות הדורות, שנמצא בדור שהוא בבחי' "עקבתא", "דמאטו רגלין ברגלין"⁴³ — הנה גם ממנו תובעים את ההודאה ד"מודה אני".

והודאה זו ד"מודה אני" שבתחלת העבודה (שהיא בדוגמת הדיבור דק"ש) — מתקשרת ומגעת בבחי' "אנכי מי שאנכי". וע"ד המבואר במק"א⁴⁴, שיראה תתאה, אפילו בדרגא הכי תחתונה, קשורה (ובעצם — חד) היא עם יראה עילאה בדרגא הכי נעלית.

וזהו שהתחלת העבודה שבכל יום היא באמירת "מודה אני" דוקא — כי אמירה זו תופסת ("נעמט") בעצם הנשמה שלמעלה מבחי' "טהורה היא"; ולאח"ז בא כל המשך סדר עבודת היום, החל מעניני תפלה ותורה — שבכללות הו"ע "הוי" אלקינו", ולאח"ז עבודת הבריורים שבמשך כל היום — "הוי" אחד".

וזהו כללות הענין ד"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" — שתכלית הענין ד"וישב יעקב", ירידת הנשמה ועכבתה בגוף, אינו בהענין ד"ארץ מגורי אביו", אלא בענין "ארץ כנען" — עבודת הבריורים והתשובה, ודוקא ע"י עבודה זו נעשה "אלה תולדות יעקב יוסף" — הוספה בעונג ונח"ר שלמעלה, כי עבודה זו דוקא היא הממשיכה מבחי' "אנכי מי שאנכי" (כנ"ל).

*

ו. הרמב"ם⁴⁵ פוסק ב(סוף) הלכות חנוכה: "הי' לפנינו נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו קודם, משום שלום ביתו". ומסיים הרמב"ם: "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם".

וצריך להבין⁴⁶, למה כתב הרמב"ם אודות גדול ענין השלום דוקא בהלכות חנוכה — והרי הי' יכול לצרף ענין זה לריבוי הלכות קודמות שבהם מתאים ענין השלום?

וגם: כל הלכה זו, ש"נר ביתו (שבת) קודם" ועדיף מנר חנוכה —

אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 810 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. (46) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 373 ואילך. וש"נ.

(43) זח"ב רנח, א. (44) ראה תו"א ויקהל בהוספות קיד, ד. ביאורי הוזהר לאדמו"ר האמצעי אמור פא, א.ב. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18). (45) מכאן עד סוסי"ט — הוגה ע"י כ"ק

היתה צריכה להכתב, לכאורה, בהלכות שבת, וגם שם הי' הרמב"ם יכול להוסיף ש"גדול השלום וכו'". ובפרט שביחד עם הדין ד"נר ביתו ונר חנוכה" — מביא הרמב"ם⁴⁷ גם את הדין ד"נר ביתו וקידוש היום", שאין לו שום שייכות כלל להלכות חנוכה.

ז. כמדובר כמ"פ⁴⁸ בענין החילוקים שבין נרות המקדש לנרות חנוכה — שנרות המקדש היתה מצותם להדליק בפנים בית-המקדש, ודוקא ביום, כשהי' מואר היטב. לעומת זאת, נרות חנוכה צריכים להיות "על פתח ביתו מבחוץ"⁴⁹, וצריך להדליקם "משתשקע החמה"⁴⁹.

נרות המקדש הדליקו במקום שבו האיר אלקות בגילוי, ולא הי' שם כלל העלם העולם. ולכן, כשהכניסו היוונים את הטומאה למקדש, נתבטלה עבודת בית-המקדש בכלל, והדלקת נרות המקדש — ביחוד. והחידוש של נרות חנוכה הוא, שהם מאירים גם את החוץ, ואפילו את חושך הלילה, הגלות, ועד לביטול כל הענין דלעומת-זה — "עד דכליא ריגלא דתרמודאי"⁴⁹ ("תרמוד" אותיות "מורדת"⁵⁰).

ובזה גדלה מעלת נרות חנוכה מנרות המקדש, כמוכן מדברי הרמב"ם⁵¹, שהרי נרות המקדש נתבטלו כשהיוונים חיללו את בית-המקדש⁵², אבל נרות חנוכה "אינן בטלין לעולם", הם מאירים גם בגלות, בזמן החושך הגדול ביותר.

וענין זה הוא על-דרך מעלת בעלי-תשובה על צדיקים¹⁵: צדיקים — אין להם שייכות לרע כלל; אבל בעלי-תשובה — הנה ע"י תשובה יש להם הכח לעשות שגם "זדונות" יתהפכו ל"זכויות"⁵³, להפך את הרע עצמו לטוב.

על נרות המקדש, שהרי הגילוי דביהמ"ק לא שלל את מציאות מרידת תרמוד, ואדרבה היא היתה שותפת בחורבן הבית (ירושלמי תענית פ"ד סוף ה"ה), ונרות חנוכה מכלים (אפילו) ריגלא דתרמודאי, מבטלות כל מציאותה (גם רגל, בחי' היותר אחרונה) דפריקת עול (וראה גם תו"מ ח"ג ע' 181. וש"נ).

(51) ר"פ בהעלותך.

(52) ובלשון הכתוב (יחזקאל ז, כב): "באו בה פריצים וחללוה" (מהנחה בלתי מוגה).

(53) יומא פו, ב.

(47) כבגמרא (שבת כג, ב), אבל בתוספת יתירה של קישור ביניהם, ראה שם. ואכ"מ.

(48) ראה שיחת ש"פ וישב תשט"ז ס"ג (תו"מ חט"ו ע' 296). וש"נ.

(49) שבת כא, ב.

(50) קהלת יעקב (לבעהמ"ס מלוא הרועים) בערכו. ומרומז (ככל הענינים דפנימיות התורה) גם בנגלה דתורה. כי היו עבדי שלמה שמרדו בו ונתערבו בין התרמודים (כדמשמע במס' יבמות טז, ב), והמרידה בשלמה שישב על כסא ה' הו"ע המרידה ופריקת עול מלכות שמים. — וגם מזה נראה מעלת נרות חנוכה

גם מספרם של נרות חנוכה הוא למעלה ממספר נרות המקדש: נרות המקדש היו שבעה, ונרות חנוכה — שמונה. מספר שבעה מורה על "שבעת ימי ההיקף" (כללות סדר הזמן בעולם), שזהו סדר ההשתלשלות; ומספר שמונה מורה על למעלה מסדר ההשתלשלות⁵⁴. ולכן בבית המקדש, שבו הי' גילוי אלקות, הספיק המספר שבעה, האור שבסדר ההשתלשלות; אבל כדי להאיר גם את מקום החושך, מוכרחים להאור שלמעלה מהשתלשלות — שמונת נרות חנוכה⁵⁵.

ח. ואף שישנה מעלה בעבודת בעלי־תשובה, שמגעת למעלה מעבודת הצדיקים — יש מעלה גם בעבודת הצדיקים, שאין להם כלל שייכות עם הרע, אלא כל עבודתם היא רק בעניני טוב, ובהם האור האלקי הוא יותר בגילוי.

ולכן, תכלית השלימות היא לחבר את ב' העבודות — עבודת הצדיקים ועבודת התשובה. ושלימות חיבור שתי העבודות תבוא לידי פועל בביאת המשיח: "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"⁵⁶, שמשיח יביא גם את הצדיקים לידי תשובה. וחיבור זה של ב' העבודות נעשה ע"י אור שלמעלה משניהם, שהוא המחבר את ב' העבודות יחד.

וגם מעלה זו של חיבור ב' העבודות מרומזת בנרות חנוכה: הם עצמם מאירים את חושך הלילה והגלות, אבל הם נמשכים ובאים בהמשך לנרות המקדש — הם נתקנו לזכר וע"י הנס שאירע בנרות המקדש.

וזוהו רמז נוסף במספר "שמונה" שבנרות חנוכה, שמרמז על הגילוי דלעתיד — דוגמת הכנור של ימות המשיח, שלא יהי' ככנור המקדש שהוא של שבעה נימין, אלא של שמונה נימין⁵⁶ — שגילוי זה אינו רק הגילוי שלמעלה מסדר השתלשלות, כאמור לעיל, אלא יש בו המשכת העצמות, הענין האמיתי דבלי־גבול, המחבר את שני הענינים: השתלשלות (צדיקים) ולמעלה מהשתלשלות (תשובה).

להצ"צ (אוה"ת דרושי יהוה"כ ע' א'תקנה) ודשנת תשכ"ג (תו"מ סה"מ תשרי ע' עד ואילך). עיי"ש.

(56) ערכין יג, ב. ראה לקו"ת תזריע כא, ד.

ערכי הכינויים) ערך שמינית. ובכ"מ, משא"כ עבודת הצדיקים היא בז' המדות, כנגד ז' נרות המקדש (מהנחה בלתי מוגה).

(54) שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט. וראה בארוכה ד"ה ויהי ביום השמיני תשי"ד (סה"מ תשי"ד ע' 192 ואילך) באריכות.

(55) שמתעם זה קבעו גם ברכת רפואה בשמינית (מגילה יז, ב), כי רפואה הו"ע התשובה*, וכמבואר בד"ה וכל אדם לא יהי'

(* וזהו ג"כ ענין ספירת הבינה, שהיא ספירה השמינית (ראה פרדס שער כג (שער

ט. עפ"ז יובן הטעם שהרמב"ם מביא אודות ענין גודל מעלת השלום בהלכות חנוכה דוקא:

"שלום" פירושו — התאחדות של שני הפכים שהם מנגדים, הפכים זה מזה⁵⁷. ובניגוד זה ישנם כמה דרגות, ובעניננו: השלום וההתאחדות של כל עניני הבית לתכלית אחת — "ושכנתי בתוכם"⁵⁸, ובפרט ה"כנגדו" שבאשה ("ביתו זו אשתו"⁵⁹), ועשיית מה שצריך לעשות כדי להפכו ל"עזר"⁶⁰ — שלום ביתו ע"י נרות שבת⁶¹; וניגוד גדול יותר (ובמילא — שלום גדול יותר) — ניגוד חושך ("משתקע החמה") ואור, השתלשלות ולמעלה מהשתלשלות.

וזהו ענין חנוכה: (א) ענין עבודת התשובה, שגם החושך יואר (השלום והחיבור של דברים נפרדים — עם אלקות); (ב) חיבור ב' העבודות: צדיקים ובעלי-תשובה, השתלשלות ולמעלה מהשתלשלות. אבל כאשר אין לו די כח — מובן שעליו להקדיש עצמו לענין "ושכנתי בתוכם" בביתו, ולא על הארת החוץ — להדלקת נרות שבת — שלום בית עדיף.

י. וזוהי השייכות דימי החנוכה לפרשת וישב⁶² (כדאיתא בשל"ה⁶³ ש"המועדים של כל השנה .. בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן", וימי החנוכה חלים תמיד בפרשת וישב או בפרשת מקץ) — כי, גם בפרשת וישב ישנם שני הענינים ד"ארץ מגורי אביו" (עבודת הצדיקים) ו"ארץ כנען" (עבודת הבעלי-תשובה), ושניהם בכתוב אחד (כנ"ל בארוכה).

*

יא. שתי הזכויות הראשונות מעשר הזכויות של רבנו הזקן (כפי שמונה כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁴) הם: סידור השולחן-ערוך ונוסח התפלה, שהם כללות ב' הקוים דתורה ותפלה.

חנוכה שם בטעם דנר ביתו קודם משום שלום ביתו "שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו" ודו"ק. כן יומתק מה שנק' הנרות נר ביתו (והוצרך רש"י — שבת כג, ב — להוסיף ביאור "בשבת") ולא נר שבת. (62) ראה לקו"ש ח"ג שם ע' 812 הערה 9. (63) חלק תושב"כ ריש פרשתנו (רצו, א). הובא באוה"ת פרשתנו רסח, א. (64) סה"ש תרצ"א ס"ע 181 ואילך. וש"נ.

(57) ראה תניא אגה"ק סוס"ל.

(58) תרומה כה, ח.

(59) ריש יומא. וראה שבת קיח, ב.

(60) יבמות סג, א.

(61) ראה שו"ע אדה"ז (או"ח ר"ס רסג)

בטעם נרות שבת "שלא יכשל בעץ או באבן כו' ועיקר כו' שאוכל אצלו" [וכל צרכי האדם נכללים בשם אכילה]. וע"פ הנ"ל בפנים בענין דעזר כנגדו יומתק המשך דברי הרמב"ם בהל'

בנוגע לסידור השולחן-ערוך (קו התורה) — ידוע כללות החידוש שבשו"ע רבנו הזקן לגבי שו"ע המחבר, ששו"ע המחבר הוא פסקי הלכות בלבד, משא"כ רבנו הזקן בשולחנו — נוסף לכך שבירר וזיקק וליבן וכו' את ההלכות עצמם לאמיתתם, כמבואר בהקדמת בני המחבר, כתב גם את טעמי ההלכות.

ואף שיש מעלה גדולה גם בלימוד ההלכות עצמם, שלכן צריך להיות "שונה הלכות (דוקא) בכל יום"⁶⁵, וכמשנת"ל⁶⁶ במעלת לימוד ההלכות דוקא — הרי ידוע⁶⁷ ש"חב"ד תובעת פנימיות", שכל הענינים יומשכו בהבנה והשגה דוקא, ולכן הכניס רבינו הזקן גם טעמי ההלכות (אם כי לא באריכות הפלפול, אלא בדרך קצרה, "תמצית ופנימיות טעמי ההלכות"⁶⁸ בלבד), אשר, נוסף לכך שגם מהם אפשר ללמוד כו"כ הלכתא וברכתא, כמבואר במק"א⁶⁹, הרי עי"ז ישנו לא רק הענין ד"תגא", רצון העליון בלבד (שהו"ע ההלכות⁷⁰), אלא גם בחי' התענוג, שהוא הטעם הפנימי שבהרצון (ולכן באו הטעמים בקיצור, כמבואר במק"א שגילוי התענוג בא באופן של נקודה).

ועד"ז בנוגע לזכות השני, נוסח התפלה — שגם ענין זה בירר וזיקק וליבן כו', וכמסופר ב"בית רבי"⁷¹, ששמע מחסידים "שרבינו כשתיקן הסידור הי' לפניו ששים סידורים מנוסחאות שונות, ומכולם בירר וליבן את הנוסחא שבסידור שלו".

יב. ושני קוין אלו — קו התורה וקו התפלה — שייכים להמאסר והגאולה די"ט כסלו:

חסידים היו מתאספים יחד כדי ללמוד את ה"תורות" שהיו מגיעים מליאזנא (קו התורה), וכן סידרו מנינים משלהם, כדי להתפלל בנוסח המובחר שבירר רבנו הזקן (קו התפלה).

ועל שני ענינים אלו מסר רבנו הזקן את נפשו, ומצדם בא הקטרוג והמאסר, ולאח"ז הגאולה די"ט כסלו.

ובהתאם לזה, הנה באגה"ק ד"ה "הוכח תוכיח"⁷², שלומדים בערב

(69) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז רפ"ב, ובקו"א

(65) נדה בסופה. וש"נ.

(66) שיחת י"ט כסלו סל"ג ואילך (לעיל שם.

(70) ראה מגילה כח, ב. תניא אגה"ק

ע' 290 ואילך).

(67) לקו"ד ח"ב ער, ב ואילך. סה"ש סכ"ט.

(71) ח"א פ"י. פכ"ז (טז, א. פד, א).

תרצ"ו ע' 94 ואילך.

(72) שבסוף הקו"א לתניא (קסב, ב).

(68) לשון "הקדמת הרבנים בני הגאון

המחבר ז"ל" לשו"ע אדה"ז.

י"ט כסלו — כפי שחילק כ"ק מו"ח אדמו"ר את שיעורי לימוד התניא, באופן שהתחלת לימוד התניא היא ביום י"ט כסלו, ראש־השנה לחסידות⁷³, וסיומו בערב י"ט כסלו, ערב ר"ה לחסידות — תובע רבנו הזקן שני ענינים אלו: הן קו התפלה והן קו התורה.

יג. בכל ענין יש לדבר בנוגע לפועל:

יש לפעול בשני הקוין, הן בהקו דלימוד והפצת התורה ופנימיות התורה, והן בהקו דנוסח התפלה.

ודלא כאלו הטועים בדורנו, וסבורים שאין נפק"מ אם מתפללים במנין זה או במנין אחר, וגם במקרה שמתבטל מנין חסידי סבורים הם שאין זה נוגע כ"כ, שהרי אפשר להתפלל במקום אחר כו'.

כשם שיש לעסוק בהפצת מעיינות תורת החסידות,

והסדר בזה הוא — לא שמתאספים ללימוד חסידות בינם לבין עצמם, ושולחים "הזמנות" לאחרים שיבואו להשתתף גם הם... לא זהו הסדר בהפצת המעיינות, אלא כפי שהי' בכל הדורות, ובפרט מכ"ק מו"ח אדמו"ר ואילך, ששלח שלוחים שילכו ויסעו למקומות אחרים, כדי להפיץ שם את תורת החסידות,

כמו־כן בנוגע לנוסח התפלה — הנה לא זו בלבד שיש להשתדל בכל הכחות שלא יתבטל ח"ו שום מנין חסידי, אלא יש להוסיף ולייסד עוד ועוד בתי־כנסיות חסידיים.

ואדרבה: מצד מעלת התפלה, שעל ידה נעשים כל העליות וכל ההמשכות (כנ"ל ס"ד) — הרי הפעולות בקו התפלה חשובות עוד יותר מהפעולות בקו התורה.

ובכלל — הרי אמרו רז"ל⁷⁴ "לא תהא יושב ושוקל כו'", כיון ש"כולם ניתנו מרועה אחד"⁷⁵; שני הענינים הם עניניו של רבנו הזקן שמסר עליהם את נפשו, שמסירות־נפש זו היא ענינו של י"ט כסלו.

ולכן היתה תמיד שימת־לב אצל חסידים על שני ענינים אלו, ולא זו בלבד שעסקו בדבר בחיות ובהתלהבות, אלא עשו זאת — כפי

73) אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' רנט.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו). לקו"ד

ח"ד תשנט, ב ואילך. אגה"ק של כ"ק אדמו"ר

מהורש"ב נ"ע, ד' ט"ז כסלו תרס"ב.

פאקסימיליא מהאגרת נרפסה בקונטרס ומעין

ע' 17.

74) תנחומא עקב ב. ירושלמי פאה פ"א

ה"א. דב"ר פ"ו, ב.

75) חגיגה ג, ב.

שדורשת תורת החסידות — בשמחה ובטוב-לבב, וכאשר עושים זאת בשמחה, אזי העשי' היא בהרחבה ובהתפשטות.

— בנוגע לעצם ההתעסקות בשני קוין אלו, מדובר כבר בגמרא אודות גודל המעלה שבדבר, הן בנוגע להענין ד"בתי כנסיות" (קו התפלה) והן בנוגע להענין ד"שערים המצויינים בהלכה"⁷⁶ (קו התורה); והחידוש שפעלה בדבר תורת החסידות הוא — שהתעסקות זו תהי' בשמחה ובטוב-לבב, ובמילא יהי' זה בהרחבה ובהתפשטות.

ויהי רצון שיתחילו לפעול משהו בענין זה, ולא רק "משהו", אלא שיפעלו הרבה באמת ("טאָקע טאָן אַ סך"), הן בהפצת המעיינות והן בנוסח התפלה, ועיי'ז נזכה בקרוב ממש לקיום היעוד"⁷⁷ "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל שייקבעו בארץ ישראל".

* * *

יד. צוה לנגן ואמר ד"ה וישב יעקב.

* * *

טו. בנוגע לחודש טבת — שמתברך ביום הש"ק זה — איתא בגמרא (במסכת מגילה⁷⁸) שהוא "ירח שהגוף נהנה מן הגוף".

וכבר נתבאר פעם⁷⁹ תוכן הענין בזה — שהתענוג של יש האמיתי הוא ביש הנברא דוקא. וזהו "שהגוף נהנה מן הגוף", ש"גוף" פירושו עצם (ע"ד הלשון "גופא" שבגמרא, שפירושו, גוף ועצם המימרא שהובאה בגמרא לפנ"ז), דהיינו שתענוג העצמות הוא מיש הגשמי דוקא. וענין זה מתבטא גם בהלכה למעשה — בענין שמחת פורים — ששמחה זו צריכה להיות באכילה ושתי' בגשמיות דוקא, כשם שהגזירה והנס דפורים היו אף הם בענין הגוף הגשמי⁸⁰.

וזהו כללות הענין המדובר לעיל⁸¹ בענין מעלת עבודת הבירורים (העבודה דבחי' "ארץ כנען" דוקא, בירור המרמה דלעו"ז) על לימוד התורה. ומזה נמשך גם בנוגע לענין ימי החול ויום השבת, שאע"פ שימות החול הם הזמן דעבודת הבירורים, ויום השבת הוא זמן התענוג וקבלת

חנוכה תשי"ט ס"ח (תו"מ חכ"ד ע' 306).
וש"נ.

76) ברכות ח, א.

77) מגילה כט, א.

80) ראה לבוש וט"ז או"ח סי' עתר סק"ג.

78) יג, סע"א.

81) ס"ב ואילך, ובהמאמר פ"ה ואילך

79) ראה "רשימות" חוברת לה ע' 5

(לעיל ס"ע 314 ואילך).

שיחת ש"פ וישב, מבה"ח טבת, ערב

השכר⁸², אעפ"כ, מצד מעלת העבודה דבחי' עבד (כמ"ש⁸³ "הנה ישכיל עבדי גו"⁸⁴), יש מעלה בששת ימי החול דוקא.

טז. עפ"ז יש לבאר ענין שהי' תמיד מוקשה אצלי:

מבואר בתו"א⁸⁵ שהי"ט דחנוכה בא לאחור נצוח המלחמה, והיינו שנצוח המלחמה הי' בכ"ד כסלו, ונס חנוכה — בכ"ה כסלו. ולכאורה, כאשר יום א' דחנוכה חל ביום ראשון בשבוע (כבקיעות שנה זו), נמצא, שענין המלחמה הוא ביום השבת (ערב חנוכה), ואינו מוכן: הרי שבת היא למעלה מענין הבריורים, ועאכו"כ — מענין של מלחמה!?

הביאור בזה ע"פ נגלה הוא — כי במלחמת מצוה נלחמים גם בשבת, כמ"ש⁸⁶ "עד רדתה", "אפילו בשבת"⁸⁷, ולכן נלחמו החשמונאים גם בשבת; אבל כיון שכל דבר צריך להתאים גם מצד פנימיות הענינים, עדיין אינו מוכן — איך אפשר שהי' ענין המלחמה בשבת, הרי שבת היא למעלה מענין הבריורים!?

יז. וי"ל הביאור בזה, בהקדמת המבואר בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו לרבנו הזקן⁸⁸ (וישנו גם בסה"צ להצ"צ⁸⁹), בענין החילוק בין עבודת הבריורים לעבודת הנסיונות:

בעבודת הבריורים — יש חילוק בין הבריור דקליפת נוגה להבריור דג' קליפות הטמאות, שהבריור דק"נ הוא ע"י עשי', בדרך חיוב, משא"כ ג' קליפות הטמאות א"א לבררם באופן חיובי, אלא צריך לדחותם, שהר"ע הבריור בדרך שלילה.

אבל בענין הנסיונות — הנה כשמדובר בנסיון שיש בו גם ענין של חיוב ועשי', הרי ע"י העמידה בנסיון מעלים גם את הניצוצות שבג' קליפות הטמאות.

וכמו בענין פיקוח נפש, כדאיתא בתניא⁹⁰: "בדבר איסור (ש)אינו יכול לעלות .. אם לא שאכל לפיקוח נפש שהתירו רז"ל ונעשה היתר [גמור]". — תיבת "גמור" היא בחצאי ריבוע, כי ענין זה (אם הוא היתר

(82) ראה בהמאמר פ"ו (לעיל ע' 318).

(86) פ' שופטים כ, כ.

(87) שבת יט, א. רמב"ם הל' שבת ספ"ב. וש"נ.

(83) ישע"י נב, יג. הל' מלכים פ"ו הי"א.

(84) ראה בהמאמר פ"ז (לעיל ע' 319).

(88) לקו"ת ראה יט, ב ואילך. (89) דרמ"צ קפו, א ואילך. וש"נ.

(90) אגה"ק סכ"ו (קמג, סע"ב ואילך). (85) סוף פרשתנו. וראה לקו"ש ח"ל ע' 204. וש"נ.

גמור או לא) תלוי בשקו"ט⁹¹ אם ההיתר דפיקו"נ הוא בגדר "דחוי" או "הותרה"; אבל עכ"פ במצב של פיקו"נ נוטלים ענינים שהם מג' קליפות הטמאות ומעלים אותם לקדושה.

אלא, שהעלאת הניצוצות שבג' קליפות הטמאות (כאופנים דלעיל) אינה בכח האדם מצד עצמו, אלא יש על זה נתינת כח מיוחדת מלמעלה. והיינו שכאשר מסבבים מלמעלה שיהי' לו עסק עם דברים האסורים, באופן שאינו צריך לדחותם, אלא אדרבה, בידו להעלותם — אזי נותנים לו כח זה מלמעלה, שיוכל להעלות גם את הניצוצות שבג' קליפות הטמאות.

יח. ועפ"ז יש לבאר גם בענין מלחמת החשמונאים ביום השבת: ענין המלחמה אינו שייך ליום השבת, ולכן אין מתחילין במלחמה (אפילו מלחמת מצוה) בשבת⁹²;

אבל כאשר התחילו במלחמה בימות החול, ומלמעלה סיכבו שהמלחמה תימשך גם ביום השבת — נמצא, שמלמעלה הזמינו ענין של מלחמה בשבת, ולכן, אע"פ שבדרך כלל אסור הדבר, כלומר שבירור ענין זה הוא בדרך דחי' דוקא, הרי עתה נתברר שצריכים (וניתן הכח מלמעלה) לברר זאת בדרך עשי' דוקא, ועי"ז מבררים גם את הניצוצות שבג' קליפות הטמאות⁹².

92) חסר סיום הענין (המו"ל).

91) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 45. וש"נ.